

slovenske kulturne akcije

L. IX. 7,8

VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

20. 4. 1962

PEDAGOŠKE NALOGE BLIŽNJE PRIHODNOSTI

Spremembe, ki jih prinaša naš čas, terjajo tudi prenovitev vzgojnih vsebin in ustanov. To ne pomeni, da je bilo vse staro zanič, ali da vsaj danes ne velja nič več. Edino današnjim potrebam ni več kos. V svojem času pa je moglo biti celo izvrstna rešitev nalog, ki jih je tedaj stavilo življenje. Naši dedje in babice so pač mogli uspešno vzgajati svoje otroke le s pomočjo podedovane, rekli bi lahko folklorne pedagoške modrosti, saj so tudi mogli skoraj povsem predvidevati njihovo prihodnost. Našim očetom in materam pa naj so živeli še v okviru trdnih vaških izročil, ista modrost ni mogla več zadostovati; naše težave pričajo, kako slabo smo bili pripravljeni na življenje, ki ga moramo živeti. Ni čuda, da mi, že negotovi v svojih nazorih, ki smo doživeli nekaj globokih in celo nasilnih preobrazb, na lastni koži čutimo, kako malo smo pripravljeni, da pokažemo prihodnjemu rodu boljšo pot v življenje.

O vzgojnih reformah se je menda zmeraj govorilo, a zlasti mnogo se je o njih pričelo razpravljati za konec prejšnjega stoletja in ob prehodu v naše, v „stoletje otroka“, kakor so ga imenovali. Iz krize, ki jo je povzročila prva svetovna vojna, pa je vzniklo prenovitveno gibanje, ki je zajelo ves svet in je iskalo novih oblik vsej prevzgoji, zlasti pa šolski, ter je v pedagoški zgodovini znano pod imenom „nova vzgoja“, na šolskem polju pa tudi kot „nova“, „delovna“, „aktivna šola“ in podobno.

Preden pa se je moglo izčistiti to gibanje, ki je marsikdaj bolj plamtelo iz vročega navdušenja kakor pa zorelo iz globokih spoznanj, je prišla nova kriza z drugo svetovno vojno in novimi preobrazbami našega življenja. Nezaustavljiva in celo neprikladnost starih vzgojnih oblik se sedaj še bolj čuti. Zato pa se zopet razpravlja o prenovitvah in preosnovah tudi na pedagoškem polju. V primeri s krepkim in celo bučnim reformnim gibanjem, ki je sledilo prvi svetovni vojni, je novo mnogo mirnejše in mnogokdaj za nepozornega opazovalca komaj opazno. In še ena značilna razlika med obojima se opazi. Prejšnje je slonelo na nekaterih močnih osebnostih, ki so rušile stare in ustvarjale nove oblike; od njih je izžareval vpliv, ki je zajemal krog sovrstnikov, da so jim z večjim ali manjšim uspehom skušali slediti. Med njimi pa so ostali mnogi drugi, ki so nemoteni delali naprej po starih metodah. Ko so velike luči ugasnile, je ostalo za njimi mnogo manj svetlobe, kakor pa smo pričakovali. Nasprotno pa je sedanja reforma mnogo manj hrupna, ima manj velikih vidcev, a je bolj enakomerna, bolj v širino segajoča, dasi vidimo, da tudi tipa in išče v globino. Upamo, da bodo njeni sadovi tudi trajnejši.

Pri enem prejšnjih predavanj smo pri Kulturni akciji študirali in ocenjevali nove pedagoške ideje. Pa si oglejmo nekoliko tudi, kakšne iz njih počasi klijejo nove vzgojne oblike in kaj se sme od njih pričakovati!

V. B.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Filozofski odsek

Prvi kulturni večer bo v soboto, dne 5. maja 1962 ob 19. uri v dvorani Bullrich, Sarandí 41, Capital

PEDAGOŠKE NALOGE BLIŽNJE PRIHODNOSTI

Predaval bo g. dr. Vinko Brumen

Začetek točno. — Ker je uporaba dvorane zvezana s povečanimi stroški, prosimo za prostovoljne prispevke ob vходу.

„V svojem boju zoper umetnost in za kulturo so bili naši umetniki dan za dnem močnejši. Prvikrat sem videl njih dela na Dunaju pri Miethkeju; nekaj dobrih let je že tega. Kako mogočen napredek od tistih do današnjih dni. V delu in boju so vsi po vrsti rasli in se čistili, tako da imamo že dobro število dozorelih, v sebi jasnih in dovršenih umetnikov, nam veselje, naši kulturi ponos. Tista beseda mi je bila segla v pero, ki je v našem narodnem slovarju ni. Toliko časa so nam vtepali v glavo nauk ponižnosti, da smo bili naposled res prepričani, kako siromašni in majhni da smo. Kaj je ponos in kaj je ponižnost, sem videl na Dunaju prav takrat, ko so naši umetniki razstavili na Dunaju... Nemško časopisje, kolikor ga ni šovinistično podivjanega, je po pravici hvalilo naše umetnike, ki jih domovina ni marala poznati. Bral sem celo največjo hvalo, ki jo umetnik more slišati: „Kdor vidi te slike, čuti, da so njih stvarniki doma med Dravo in Adrijo.“ To se pravi drugače: „Tvoja duša sem videl in sem spoznal tvojo domovino.“ Naše zaničevane umetnike, našo umetnost, ki se je iz močvirja bede in gladi vzdignila do zvezd, je sprejela tujina... Boljši neopravičen ponos, boljši celo napuh, nego zadovoljna ponižnost. Pomanjkanje ponosa je poglaviti vzrok našega nezanimanja za velike kulturne pojave, ki bi povsod drugod močno vplivali na višji razmah že prirojenega ter skrbljivo gojenega narodnega ponosa. Med nami je tako trdno ukoreninjeno prepričanje o našem kulturnem siromaštvu in o nujnosti tega siromaštva, da nočemo verjeti, če nam kdo pokaže in dokaže, da smo bogati... Trdno verujem, da bo kmalu drugače, da več ni daleč tisti čas, ko bomo sprejemali darove naših pogumnih kulturnih delavcev s tisto hvaležnostjo in s tistim veselim ponosom, kakor zasluži dragocenost darov...“

Ivan Cankar

TARIFA REDUCIDA

Concesión 6228

Registro Nacional

de la Propiedad Intelectual
N° 624.770

Tudi na podzemski železnici se da brati. Toda so knjige, ki jih je treba prebirati v samoti. Mnogokrat sem si je v mestu zaželel, zdaj jo imam. Ko se dvigne prah za zadnjim turističnim avtomobilom in je spet zaslišati slap na tronadorski steni, ko se preplašeni *sietecolores* spet vrnejo in začivkajo na vejah *ñira* — takrat človek leže, počasi zaplaval proti drugemu bregu...

Prijatelji so se že morali vrniti v mesta. Ostanajo samo še — knjige. Letos imam tri povablence za moje večerne pogovore. Tukaj je stari Andrić (s svojim Na Drini most), drugi je gospod Schwartz-Bart (z Zadnjim pravičnikom), tretji je star modrec z večnosti polnim pogledom, toda z barvo oči, ki so prav nasprotno, kakor pa je vedno trdil Simon Preprost o starih, ki da imajo oči take barve, kakršno je pač v tistem trenutku vreme — skoraj vedno drugačno od vremena okrog mene. V oblačnih dneh znajo sijati svetlo, medtem ko v lepih dostikrat izžarevajo mračnost, vabijo k resnici... Z različnimi imeni ga lahko kličem. Zakaj bi naposled bilo važno, ali se nekdo imenuje Salomon, ali pridigar ali Sirah? Vrh vsega pa se še misli, da gre naposled le za psevdonime iste osebe, ne morem otresti...

Pred dnevi pa je dospel še en gost. Mladosten, moderen, borben in vendar ne po muhoenodnevisko razgrajski; pogumno kritičen in vendar ne po osbornovsko napenjajoč glasilke; pravi globe-trotter (Chicago, Louvain, Trst, Buenos Aires, Dunaj so nekatera mesta iz njegovega zadnjega potovanja) in vendar trdno slovensko zakoreninjen: življenja poln mladenič. Bog te živi, novo Meddobje!

Dandanes nosimo ljudje na sebi vedno vidneje — in vedno bolj brez sramu — pečat lagodnosti. Dolgo preden je bil viden drugim, smo jo že nosili v sebi. Ni čuda, da nas spremlja tudi pri odnosih do moderne umetnosti. Gledamo moderno sliko, beremo sodobno knjigo, poslušamo "avantgardistično" skladbo in najlaže nam je vse novo gladko odkloniti (postavljajoč se pod okrilje starih mojstrov, ki niso tako „slikali“, „pisali“ itd.) ali pa snobistično pristati na pritisk okolja, ki vse „moderno“ sprejme zaradi dejstva, ker je nerazumljivo ali drugačno od prejšnjega. Obe stališči sta komodni: ne kvarita živcev in ne zahtevata nobenega napora. Alojzij Geržinič pa si je nadel v esej O MODERNI GLASBI nalogo — in tudi nas postavil pred njo... — brez strasti analizirati sodobne tokove v glasbi. Dokončno črto je potegnil samo tam, kjer odločajo večni zakoni o umetnosti. Esaj gre daleč preko zgolj informativne note o modernih strujah. Kar mu daje še posebno veljavo, je gost, a jasen način pisanja, ki je na glasbenem polju še skoraj nepoznan.

Tine Debeljak objavlja drugi del eseja o STANKU MAJCNU — PRIPOVEDNIKU. Vsebinske obdelave posameznih črtic in dram zdaj samo še dopolnjujejo v prvem delu nakazano podobo pisateljevega miselnega razvoja v raznih dobah. Pred nami vstaja lik našega morda edinega meščana, tako po osebni konstrukciji kakor po izberi tematike, skoraj pozabljenega v zadnjih tridesetih letih. Daleč od publike, ki ga niti ni nosila na ramenih niti sovražila, kljub nekaterim naravnost strastnim nastopom, (vidnim bolj na polju njegove kritike) predstavlja vendarle poseben mejnik v naši književnosti. Pa tudi ponovitev zgodbe o samotnih možeh v svojih časih. Še danes — žal — lahko zapišemo, da bi njegova *Kasija*, „če bi jo pisala evropska literarna kapaciteta, romala po vseh večjih odrih“. (DS 1920) Kajti ne samo svetu, mar ni tudi nam neznana? Še huje pozabljen pa je drugod, ker je namerno pozabljen. Socialna nota je pri njem (pri opisovanju proletariata kakor meščanske družbe) tako ostro izrazita kot pri nobenem pisatelju njegove dobe. Tudi kritika „starega reda“ je huda — in vendar je doma pozabljen. Majcen je do zadnje žilice strog socialni kritik, toda še bolj — etični. Poleg intelekta in čustva ima, kakor vsi resnični pisatelji, naravnost bolešno razvito moralno čutenje. Množica in tisti za njo pa ne morejo prenesti, da nekdo ne bi hotel dihati duha materializma in surovosti, ki z njo prihaja. Nanj se spomnimo ob Sirahu: „Zaradi dveh stvari je moje srce otožno..., bojevniki, ki obuboža in pomanjkanje trpi, slaven mož, če je preziran...“

Italijanski Centralni institut za statistiko je objavil ugotovitve ankete o „nekaterih vidikih življenjskih razmer prebivalstva“. Ugotovljeno je, da število družin, kjer nikdar ne odpro knjige ali časnika, znaša 41%. Institut je tudi dokazal, da družine, kjer se berejo knjige, dnevniki in občasniki, ne dosežejo 8%.

Število knjig, ki jih izdajo vsako leto, je visoko: med enajst in dvanajst tisoč del. Povprečna naklada pa je zelo nizka: med dva in tri tisoč izvodov, če gre za romane. Najbolj znani pisci, ki skoraj vsi očakajo z marksizmom, dosežejo le redko 20.000 izvodov. Po vojski sta samo dve prešli sto tisoč: Guareschi z „Don Camilom“ in Lampedusa z „Gattopardo“. Toda originalna izdaja je bila manj brana v Italiji kot v zamejstvu.

S Španijo deli Italija zadnje mesto med deželami zahodne Evrope v potrošnji tiskanega papirja. Za knjige izda na leto le 45 milijard, od teh odpade vsaj 30 milijard na nakup šolskih knjig. Od ostalih 15 milijard je večji del ukoriščen za krasotne umetnostne izdaje, policijske zgodbe in pa sentimentalno literaturo.

Vključno resnično velikim prizadevanjem za razvoj pouka je v Italiji še vedno pet milijonov analfabetov. V južnih pokrajinah njih razmerje dosega 27%. Številke se nanašajo na ljudi, ki nikdar niso znali brati. Bile bi še mnogo višje, če bi zapopadle tudi tiste, ki ne znajo več brati.

Za pouk svojih državljanov Italija izda 13% svojega proračuna, medtem ko Rusija 25%. Pro capite potroši v ta namen 10 dolarjev, medtem ko Anglija 27, Francija 32, ZDA 57 dolarjev. Pod tem zornim kotom — po oceni UNESCO — zavzema trideseto mesto med državami vsega sveta. Odstotek diplomirancev iz srednjih in visokih šol ni nič bolj bleščeč. Ima premalo univerz, niso v skladu s potrebami družbe v popolnem razmahu. Od štirinajst let starih otrok jih le 35% hodi v šole, ko njih število v Franciji, Veliki Britaniji, Nemčiji dosega 97 do 99%.

In vendar, če je povprečna kulturna raven Italije mnogo nižja od njenega gospodarskega položaja, vendar Italija zavzema odlično mesto v visoki kulturi. Na njenih slavnih univerzah se nahajajo znanstveniki in učenjaki prve vrste. Lepo število njenih juristov, profesorjev literature in filozofije, arhitektov, medicincev in inženirjev se more meriti z vsako mednarodno konkurenco.

— V dvorani tehnične univerze v Berlinu so januarja in februarja priredili mednarodne pisateljske večere. Vodstvo je povabilo pisatelje z vsega sveta. Iz ZDA so svoja dela brali ali pa komentirali čas in njegov pomen pisa-

telji Henry Miller, John Dos Passos in William Goyen; iz Francije so prišli Eugène Yonesco, Nathalie Sarraute, Alain Robbe-Grillet; iz Poljske Witold Gombrowicz, dramatik Slavimir Mrożek; potem Ingeborg Bachmann in Max Frisch, ki je nemški gledališki svet presenetil s tragedijo Andorra, po drugi svetovni vojni najboljše dramskim delom. Vsa predavanja so prenašale nemške radijske postaje in TV.

— Prof. Paul Höllerer je ustanovil revijo "Sprache im technischen Zeitalter", v kateri bo razlagal vpliv tehnike na razvoj nemškega jezika, posvečal pa bo pozornost tudi vprašanju, kako je naše tehnično stoletje vplivalo na jezik pri drugih narodih. Revija bo imela posebna poglavja strokovnih analiz.

— V Rimu je bila januarja letos krstna predstava dramatizacije slovitiga romana Fr. Mauriac *Thérèse Desqueyroux*. Dramatiziral je roman s posebnim pisateljevim dovoljenjem in napotki italijanski dramatik Diego Fabbri. Italijanska in francoska gledališka kritika sta uprizoritev in dramatizacijo zelo ugodno sprejeli, ugotavljajoči obe, da je Fabbrijeva odrska obdelava navkljub vsebinski in stilni vernosti romanu, docela nova dramska stvaritev. Krstni predstavi je prisostvoval tudi pisatelj akademik F. Mauriac. Skoraj istočasno pa je bila v Rimu tudi predstava Fabbrijeve dramatizacije Dostojevskega romana *Bratje Karamazovi*.

— Predsednik afriške republike Senegal je pesnik in pisatelj Leopold Sedar Senghor. Münchenska akademija je uglednega državnika, ki je obiskal zvezno republiko Zahodne Nemčije, povabila, naj pride predavati o sodobni poeziji. Senghor se je povabilu odzval. A je govoril zlasti o zamorskih pesnikih, ki pišejo v zamorskih jezikih. Podčrtaval je njihovo stremenje po univerzalizmu in poudarjal, kako hrepene novi zamorski pesniki po zvaritvi črnske skupnosti vsega afriškega kontinenta. Bistvo črnske poezije je „bogastvo jezika“, njen cilj pa je „graditi bratstvo med narodi vsega sveta“.

— Filozof Martin Heidegger je v Freiburgu objavil svoje najnovejše delo o F. Nietzscheju in sicer v dveh delih. Celotno delo obsega 1155 strani. Objavljena so samo predavanja o Nietzscheju, ki jih je imel Heidegger na univerzi v Freiburgu. Heideggerjev namen je razložiti Nietzschejevo mesto v metafiziki zahodne Evrope.

— Nemška kulturna zveza Hansa podeljuje vsako leto umetnostno nagrado Goethe, ki znaša 10 tisoč nemških mark (200.000 argentinskih pezov). Letos so nagrado podelili angleškemu skladu

(Dalje na 6. strani)

Medtem ko doma zbirajo podatke o Majcnovem delu morda komaj še za disertacijsko nalogo, nam v zamejstvu vstaja celotna slika tega besednega umetnika. Ko bo T. D. objavil še naslednji del eseja, bo brez dvoma s tem izpolnil eno svojih važnih literarnozgodovinskih nalog.

— — — — —

„Čas na tribunah“ prinaša razmišljanja ing. Staneta Gabra o TEHNIKI IN KULTURI. Pisec je pri razglabljanju precej subjektiven — vezan na svojo hemisfero? — a na pester način začenja vprašanja, ki so in ki bodo odslej vedno bolj pogosto na dnevnem redu. Marsičemu bo kulturnik zaželel dodati svojo misel, vendar sočnost primerjave in duhovitost definicij dajeta resnemu razmišljanju posebno vreden pečat. Videti je, da pisec raste iz preteklosti, da pa je zasidran v sedanjost, kar mu edino daje notranjo gotovost in možnost, da more mirno — včasih s ščepom humorja — razpravljati o vsak dan bolj važnem problemu odnosov med tehniko in kulturo.

— — — — —

Lev Detela nadaljuje analizo o KULTURI ZA RDEČIMI ZASTORI. Z oznako maloštevilnih pa značilnih pojavov v domači književnosti prinaša to pot nekaj značilnih potez na podobo krize v „uradni“ slovenski književnosti. Tak splošen oris je važen, ker ga piše isti človek — edini način, da bralec ni zapeljan pri informiranju, ko mnogokrat različni pisci sodijo z različnimi merili. Pisec nas seznaja z vsebinami važnejših stvaritev, istočasno pa tudi z njih miselnim zaledjem, česar ni mogoče izvedeti samo iz ljubljanskih publikacij. Te analize razkroja ali rasti — v miselnosti doma pišočih pisateljev so nujne, če hočemo poznati razmere v domovini in, kar je še važnejše, ločiti med važnimi in morda samo slučajnimi dogodki.

— — — — —

Na meji med esejem in prozo bi bile *Rude Jurčeca* ČRKE — BESEDE — MISLI (Zaprta in odprta vrata). V življenju književnikov ločimo dobe. Nekateri se spreminjajo po bevkovski; po vsaki deseti knjigi gredo iskat novo smer, zgostijo slog, postanejo preprostejši itd. Drugim se to dogaja po vsaki knjigi. Tretjim pa že vsaka novela pomeni novo odkritje sveta, novo stopnico. Mislim, da je Jurčec dosegel višek v analizi sveta, ki mu trenutno služi za obdelavni material in se ustavil ob razgledu, ki ga še sme nuditi svojim bralcem. Tudi v tem pisanju je „štimumga“ napetosti, tesnobe in strahu, kakršne nihče drugi med našimi prozaisti ne zna pričarati. Tudi tu je govor le o fiktivni eksistenci tega, kar ponavadi imenujemo „realnost“. Seveda vsi bralci ne bodo enako uživali ob tem s svetlobo in temo sestavljenem mozaiku. Večji užitek je prihranjen tistim, ki morejo zavibrirati ob istih ali vsaj približno istih tresljajih, kakor so drhteli v pisatelju, ko je ustvarjal.

Včasih se nam zazdi, da je Jurčecovo pisanje težko, celo duha obtežujoče. Tesnoba in strah, ki vejata bolj med vrsticami, kakor pa iz zapisanih besed, sta res lahko „nič drugega kakor opustitev pripomočkov, ki jih daje premislek“ (Knjiga modrosti), toda kaj naj to pove umetniku, ki s srcem in glavo spoznava: „Ko sem obrnil svoje srce k temu, da spoznam modrost, sem spoznal, da je tudi to obtežitev duha.“ (Ekleziast)

— — — — —

Po obisku pri Dermoti in pri Ivančevi nam *Rafko Vodeb* opisuje zdaj svet dr. Zajdele — CELICA, RAK IN MODERNA UMETNOST. Iz opisov ljudi in krajev, iz piščevih sodb, včasih celo iz izrazov samih („dosežek“, „tablica z vtikačem na vrvi in luknjicami ob napisih“) nam zadiši preko morja Evropa. Iz pogovora z znanstvenikom v Parizu se odpira pred nami nov svet, ki pa ni suhoparen niti vsakdanjemu življenju ali umetnosti tuj. Bralec se mora, kakor že pri prvih „Obiskih“, začuditi piščevemu prijemu. Vsakomur ni dano pisati svoje pogovore s pevcem, kakor bi sam bil pevec, pogovore s slikarico, kakor bi sam bil slikar, še manj pogovore z znanstvenikom, da dobi bralec vtis, da je pisec sam tudi znanstvenik.

Tudi v tem „Obisku“ nam je avtor poleg povsem informacijskih sestavkov dal vzdušje okolja, prinesel delček Evrope, pa tudi domotožje po stari solidni znanosti, po vsem tem, kar trudni Evropi daje njeno večno mladost.

(Dalje na 6. strani)

— Za SKLAD GLASA je daroval (za to številko) g. Z. S. 1000 pesov. Najlepša hvala.

— Angleški pisatelj *Evelyn Waugh* je zaslodel predvsem z deli, ki so izšla v zadnjih dveh letih. Med drugim je napisal tudi biografijo o znanem modernem prevajalcu sv. pisma kanoniku Ronaldu Knoxu, ki je bil sin anglikanskega škofa in je prestopil v katoliško Cerkev, ko je bil že anglikanski duhovnik. Waugh proglašala angleška in ameriška kritika za enega najboljših sodobnih pisateljev. Napisal je trilogijo iz vojnih let "Men and Arms", "Officers and Gentlemen", pred nekaj meseci pa je izšlo zaključno delo trilogije roman "Unconditional Surrender". Zlasti ta knjiga bo mnoge Slovence zanimala, saj prinaša obsežna poglavja o partizanskih bojih na naši zemlji. Waugh je bil namreč med vojsko poslan kot član angleške misije v Titov štab. Zdaj je napisal sliko o revoluciji v Jugoslaviji. Knjiga se začne s popisom slovesnosti predavanja "stalingrajskega meča" mestu London, v westminstrski katedrali. Takrat v letu 1943 je Anglija prepevala slavo sovjetskemu zavezniku. Evelyn Waugh ne verjame sovjetom in jemlje ta dogodek za izhodišče vsemu, kar se je potem dogajalo pri uvažanju komunistične revolucije v Jugoslaviji. Waughov junak je bil leta 1945 celo pri izročanju naših borcev Titovim partizanom in o njem zapiše: "Kar je počenjal, je bilo dejansko nasilno izročanje jugoslovanskih rojalistov v zanesljivo smrt, dasi se tega takrat ni zavedal." Kritika opozarja tudi na poglavja o katolicizmu v boju z revolucijo in podčrtava, da je Waughovo pričevanje "izredno dragoceno". Verjetno je prvič, da je tragedija o izročanju protikomunističnih borcev na Koroškem leta 1945 prišla v angleško literaturo.

— POPRAVI! V Glasu št. 5, IX. smo prinesli poročilo o članku, ki ga je v dunajski reviji "Donauraum" objavil Anton Lipovšek. Ko govori o smeri revije Meddobje, je citat napačen. Pravilno se mora glasiti: "... ki je njeno uredništvo pretežno blizu *projugoslovanskim* (in ne protijugoslovanskim!) eksilskim politikom."

— Slavni islandski pisatelj Hildur Kjillian Laxness (Nobelov nagrajenec 1955) se je v zadnjem času naselil na Dunaju, kjer pripravlja dve grozotni komediji. Ko se je decembra lani mudil v Parizu, so na literarni strani dnevnika "Le Monde" (30. 12. 1961.) objavili intervju z njim. S ponosom pripoveduje, da je doma z Islandije, "z otoka, kjer biva le 200.000 ljudi in ki je najbolj pisateljska dežela na svetu... Vsi pišejo ali so pisali... Pravi, da sem v štiridesetih letih napisal dvanaest epičnih romanov. Moja edina skrb je bila uspeti z najtežjo rečjo na svetu: pripovedovati zgodbo. Sodobna literatura s svojim razkrojenim slogom, s svojimi nevrotičnimi, neravnostnimi, alkoholističnimi poudarki ni več zmožna pripovedovanja preprostih zgodb. Izgublja se v lahkostih erotike in psihološtvu, ki nima nič skupnega s psihologijo." Ko omenja Brechta, pravi: "Brecht je komunist, jaz nisem." Nato so mu stavili vprašanje: "Vendar ste bili zelo blizu komunistom. Ali niste nagrajenec Stalinove "na-

POLJSKI KULTURNIKI HODIJO SVOJA POTA

Ko je Poljska oktobra 1961 uradno praznovala štiristoletnico Francisca Bačona, empirističnega reformatorja znanstvenega raziskovanja, je v spominskem govoru predsednik Akademije, Tadeusz Kotarbinski terjal svobodo znanstvenega delovanja. Ugotovil je, da "tisti, ki imajo v svojih rokah oblast, na splošno omejujejo svobodo jezikov in peres", ker se boje, da kakšna nepredvidna beseda ne bi zažgala najprej sena, potem skednjá, nazadnje cele vasi". Vendar je pripomnil, da ne ustavimo prometa zato, ker se včasih zgodijo nesreče... Odločno je poudaril, da mora svoboda biti temeljno načelo, da morajo tisti, ki jo hočejo omejiti, v vsakem primeru posebej opravičiti svoje ravnanje. Tako je starosta poljskih filozofov, že pred XXII. kongresom, odprl debato o svobodi znanosti in njenih mejah, ki je zadnje tedne 1961 zajela poljsko tedensko časopisje, kjer je več univerzitetnih profesorjev prispevalo svoje poglede na to pereče vprašanje.

Kmalu za Kotarbinskim je temo povzel varšavski profesor za poljsko literaturo Julian Krzyzanowski. Svobodo brez mejá je označil za "lep mites", a pomenljivo dodal, "da miti pripravljajo to, kar bo prej ali slej zmagalo".

Čez nekaj dni je znani jurist Stanislaw Ehrlich potegnil krinko raz pojem "svoboda znanosti v mejah marksizma". Poudaril je, kako so bile v moči tega pojma pod Stalinom obsojene teorije relativnosti, kibernetike, ekonometrije in semantika. Sklicevaje se na Lenina je naglasil, "da edina zadat, ki jo more stranka od znanstvenikov terjati, je brezkompromisna zadat na strani znanstvene resnice," kakor se je zgodilo v pravdi o kibernetiki.

Prof. Adam Schaff, ki tudi izven Poljske velja za enega najspretnejših zagovornikov marksizma, je k debati doprinesel živahno kritiko zastarelih nazorov, ki so v deželah vzhodnega sistema zavrla sociološko raziskovanje. Kdor hoče "politiko na znanstvenih temeljih", mora poznati tudi "konkretna dejstva" in ne zgolj marksistične postulate. Zlasti se je zavzel za poglobljeno preučevanje javnega mnenja.

Poljski intelektualci se realistično zavedajo, da jim komunizem ne bo dal svobode, vendar upajo v prihodnost. Einsteinov učenec, fizik Leopold Infeld z neko resignacijo privoljuje v sedanje stanje, toda "pod pogojem, da se bo svoboda za naše otroke večala in ne manjšala".

Razprava se je nadaljevala tudi januarja letos. V glasilu varšavskih razumnikov "Przegląd Kulturalny" je tajnik Poljske akademije znanosti, Henryk Jablonski zahteval svobodno izbiro predmetov znanstvenega raziskovanja, ki ne sme biti omejevana, četudi se je treba ozirati na obstoječe potrebe poljske družbe. Obžaloval je tudi, da je delež poljskih marksistov v znanstveni diskusiji tako reven.

V drugi polovici januarja je varšavski Klub intelektualcev izbral svobodo izražanja za poglobitveni tema svojih debat. Večina razpravljalcev je poudarjala nujnost popolne svobode izražanja. Le tako bodo namreč na zapadu pomisleki zoper intelektualna prizadevanja v vzhodnih državah.

ZREBANJE Umetnostne loterije Slovenske kulturne akcije bo 17. avgusta 1962. Med dobitki so dela sodobnih slovenskih umetnikov — in umetnina je danes velika dragocenost. Omisli si srečko! Dobil jo boš pri poverjeniku ali na uravi Slov. kult. akcije, Alvarado 350, Ramos Mejía, prov. Buenos Aires, Argentina.

— Reviji "Donauraum" (pri njej sodeluje tudi slovenski publicist Anton Lipovšek iz Celovca) bi priporočili, da praktično pokaže svojo zavzetost za enakoprav-

nost narodov nekdanje dvojne monarhije s tem, da se pogumno potegne za narodnostne pravice edine znatne slovanske manjšine, ki je še ostala v avstrijskih mejah, za koroške Slovence, ki so izpostavljeni sistematični, čeprav licemerski, germanizaciji s strani krogov, ki spet poudarjajo svoje avstrijstvo, ko še pred kratkim, ko je zmagoval Hitler, niso nič manj naglaševali svojega nemštva. Višek hinavščine predstavljajo nekateri predstavniki Cerkev na Koroškem, ki v isti sapi prevzemajo molitveno botrstvo za

Tako odločno terjanje svobode je seveda v zvezi s popolnim nezanimanjem velikanske večine poljskih pisateljev za marksistične teze. "Polytika", glasilo centralnega komiteja poljske KP očita Zvezi poljskih pisateljev, da jo zanimajo zgolj materialni pogoji, nič pa ne obravnava na svojih sestankih političnih in kulturnih problemov.

Zelo je pretreslo poljsko inteligenco kratko sporočilo policije nekaj dni pred božičem, da je Henryk Holland, priprt zaradi zaslivanja na vojaškem tožilstvu, skočil skozi okno in se ubil. Nič pa ni povedalo objavljeno besedilo, da je taisti Holland nekoč prejel najvišja odlikovanja in goreče sodeloval z Gomulko 1956. Tudi pogreba niso naznanili. Vendar je celo "Trybuna Ludu" poslala venec svojemu stanovskemu in strankarskemu tovarišu. Ker se je samomor mladega docenta sociologije dogodil v zelo skrivnostnih okoliščinah, je Časnikarska zveza prosila najvišje partijske faktorje za pojasnitev. Baje je bil obdolžen zvez z inozemskimi časnikarji. Toda ali je to zadeva, ki jo raziskuje vojaški tožilec? Hollandova smrt je vrgla težko senco na novoletno praznovanje.

Po novem letu se je razvedelo, da je bil na tajni razpravi Jerzy Kornacki obsojen na dvanajst mesecev zapora zaradi „klevetniških“ vesti o režimskih voditeljih. Sodisce tedaj ni osvojilo teze o razdvojeni osebnosti in je nekdanjemu načelniku kabineta predsednika Osuba-Moravskega pripisalo odgovornost za napadalna pisma, ki jih je naslavljal na režimske vrhove in razmnoževal za javnost. Posebno so mu šteli v hudodelstvo, da je nekad tako izrazil nasprotnik antisemitizma posebno žgoče puščice streljal na judovsko ženo enega najvišjih poljskih voditeljev. Jerzy Kornacki je živahno deloval v „Krivem krogu“.

Tudi Ana Rudzinska je bila obsojena. V začetku svečana ji je sodišče naložilo eno leto zapora zaradi „delovanja, ki škodi dobremu imenu Poljske in drugih ljudskih demokracij“. Kot štipendistka v Parizu naj bi gojila stike z glavnim urednikom „Kulture“ in zanj prevajala „literaturo, ki Poljsko spravljaja na slab glas“. V resnici pa je zgolj tehnično sodelovala pri prevodu nekega sociološkega dela, ki ga je napisal stari poljski socialist Feliks Gross, sedaj profesor v New Yorku.

Jerzyja Giedroyc obtožnica označuje za uradnika predvojne- ga poljskega obveščevalnega središča, v resnici pa je bil uradnik na industrijskem ministrstvu in urednik revije "Polytika".

Med poljsko inteligenco, ki je izšla iz socializma ali pa se novemu režimu po zmagi pridružila, kot stari mason Kotarbinski, vre. Kot vse kaže, je te najnovejše in posebno močne manifestacije volje po svobodi povzročila vedno večja zaskrbljenost spričo vedno bolj izrazitih groženj režima zoper svobodo.

Med socialistično inteligenco vre ne samo zaradi krize socializma, temveč tudi zato, ker v njenem sosedstvu katoliški kulturniki ohranjajo živ ogenj svobode. Kot noben drug narod pod komunistično tiranijo more poljski pokazati na številne in strnjene vrste globoko katoliške inteligence tudi na akademskih vrhovih. Inteligenca, ki pod životvornim navdihom neprimerljive osebnosti kardinala Štefana Wyszyńskiego skuša na osnovi narodove blaginje poiskati modus vivendi z režimom, nikdar pa se ne predaja varljivemu progresizmu, ki naj bi tvoril podlago za sobivanje Cerkve in države, kakor si to domišljajo nekateri slovenski, tudi ordinirani inteligenčniki.

D. F.

grade za mir?" Odgovoril je: „Politika je za- jemala najmanjši del mojega življenja. Vedno sem bil obseden od zgodovine. Leta 1938, ko je bila razpuščena komunistična stranka, sem se zelo od zunaj udeleževal dejavnosti socialistične, v kateri so vpisani tudi nekateri komunisti. Polagoma sem nazadnje izgu- bil zanimanje za politiko! Res so dobili mo- pristop h Gibanju za mir in so mi podelili nagrado za mir. Toda dosti hitro sem se odda- ljil od njih, ker sem se naveličal poslušati vedno ista gesla.“ „Dvakrat sem obiskal Sov- jetsko zvezo. Leta 1933 sem videl strahovito bedo, toda v očeh ljudi, ki sem jih srečeval, sem razbral nekako upanje. Leta 1938 sem med svojim bivanjem v Moskvi prisostvoval stalnim čistkam, zlasti procesu proti Buha- rinu. In nisem vedel tedaj tega, kar sem iz- vedel sedaj iz 22. kongresa in iz Hruščevlje- vega poročila o Stalinu leta 1956. Ta разо- detja so bila zame veliko razočaranje.“ „Politi- ka me sedaj več ne zanima. Moje opravilo je pisanje in opravljam ga naprej.“

Pariška Akademija za moralne in politične vede si je 5. februarja letos izbrala za svojega uda dekana pravne fakultete pariške Sorbone, prof. Gabriela Le Brasa (roj. 1891). Le Bras je hkrati zgodovinar, kanonist, jurist in sociolog. Slovi kot prvi strokovnjak za zgodovino cerkvenih ustanov, posebno srednjeveških. Izven strokovnih krogov je postal znan posebnost kot začetnik in pospeševalec nove vede sociologije religije, o kateri je napisal klasično delo "Introduction à l'histoire de la pratique religieuse en France" (2. zv. 1942-1945).

— Lord Harewood, vodja festivalov v Edinburgu, je sklenil letos uvesti posebno novost. Na festival bo povabil najslavnejše avtorje iz vsega sveta, ki bodo obravnavali vprašanje knjižne cenzure in govorili o „Položaju pisatelja med vzhodom in zahodom“. Vabilu so se doslej že odzvali Françoise Sagan, Simone de Beauvoir, Marek Hlasko, Ilija Ehrenburg, Graham Greene, Norman Mailer, Lawrence Durrell, Vladimir Nabokov. Čakajo pa še na odgovor iz enajstih držav.

— Čeprav filozofija ni nikdar posebno globoko vplivala na madžarsko kulturno življenje, njen položaj ni bil nikdar tako brezupen kot je pod Kadarjem. Po letu 1950 so vsaj še prevajali filozofska dela, leta 1953 se je filozofija v marksističnem okviru še kar dosti resno gojila. Krog okoli Lukacza je odkril tradicijo. Leta 1957 je bila ustanovljena filozofska revija in na akademiji filozofski institut. Potem pa so se začeli boji med „revizionisti“ in „reformisti“. Danes je filozof na Madžarskem prisiljen k molku, če noče izdati duha filozofije. Biti mora „prisilni delavec v propagandni mašineriji“ ali pa se mora ravnati po Kartezijevem nasvetu, kaj je resnica, za zaprtimi vrati...

— Leta 1861 je bila prvič natisnjena pesem „Lepa naša domovina“, ki jo je leto dni prej za moški zbor priredil Vatroslav Lichtenegger, organist v zagrebški stolnici, doma s slovenskega štajerskega. Šele v tej glasbeni podobi se je razširila pesem, ki jo je leta 1835 priobčil v Gajevi „Danici“ Ilirec Anton Mihanović; 1846 ji je po motivih Donizettijeve opere „Lucija Lamermorska“ zložil napel vojnokrajinski častnik Josip Runjanin. Vendar v tej uglasbitvi tedaj pesem še ni našla poti med ljudstvo.

preganjane slovenske katoličane v sosednji ljubljanski nadškofiji, ko brez strahu razširjajo kot resno literaturo strupen protislovenski zmazkomaz H. Schribarja. Sicer pa: Silesia manet.

— V zvezku „Text zur Marien- theologie und Marienverehrung der Kirche“, ki jo je v slavni Lietzmannovi zbirki „Kleine texte“ izdal s pomočjo katoliškega teologa A. Kolpinga protestantski učenjak W. Dibelius, je Skotove mariološke tekste prispeval dr.

Bruno Korošak OFM. Slovenskega teologa, ki je član skotistične komisije v Rimu, je nemški strokovnjak za Alberta Velikega spoznal iz dela o mariologiji Alberta Velikega, ki je bilo najbolje ocenjeno od prvih izvedencev za zgodovino skolastike.

— Za stoletnico rojstva franco- skega slikarja Toulouse-Lautreca so v galeriji Haus der Kunst v Münchenu priredili razstavo njegovih del. Katalog je zajel 431 števil in sicer 96 olj, 300 risb in nad 30 zasnutkov na karton.

Stanka Janežiča POGOVORI so edina čista proza v reviji. Ta je blizu poeziji, posebno tisti, ki razmišlja „O Tvojih stvarih“, „O dobri molčljivosti“. En cel del, močnejši del naše zamejske poezije se je premaknil dalj kakor pa samo v duhovni svet: v onstranstvo. Beg pred dnevno realnostjo ali smeli korak v novo poezijo? Ali bi mogli pri vsakem teh pesnikov odgovoriti isto?

Janežič se je po daljšem molku spet oglašil. Medtem je dozorel za mnogo več let, kakor bi kazale letnice na platnicah tedanjih in današnjih Meddobij. Odkrit je, kakor je vedno bil, pristen, še vedno nabrekel od sil, toda misel je močnejša, ker je obrzdana, melodija je lepša, ker — skoraj v vseh primerih — pravočasno umolkne. „Dvanajsti pogovor“ bo gotovo našel skladatelja, da zapoje slovenski psalm.

Lev in Milena Detela sta prevedla šest najboljših pesmi iz antologije sodobne slovaške poezije. Bralec jima je hvaležen: vsaj deloma je spoznal utrip bratskega naroda, vzbudile pa so se mu tudi primerjave z našo zamejsko poezijo (prevedene pesmi so realistične, kljub simbolistični primesi, „tostranske“, povečini epske ali epsko zgrajene; verz redkokdaj prost; prispodobne drzne, a vedno trdno zemske, kljub bibličnemu citiranju), pa tudi z našo domačo poezijo, v kateri se problem človeka skorajda ne oglašja, ali pa tako boječo, da kaj sličnega ni najti pri nobenem drugem narodu za železno zaveso.

Pravzaprav bi moral začeti svoje obrobne opazke pri poeziji. Pri njej sem se najdalje ustavljal, ob njej doživljal veliki praznik.

Milena Soukalova objavlja štiri pesmi. Od petvrstičnega POGOVORA, ki pokaže zrelost pesniškega izraza — včasih so pesnice potrebovale desetletje od gostobesedne mnogokitičnosti pa do izklesanosti — pa do PRICA KOVANJA se nizajo lepo pojoče prispodobne (težke kaplje z obrazom iz davnine). Kako malo ji je potrebno, da nam dá začutiti čas, kraj (Veliki voz rine v črte... obraz na poti obdan z vijoličastimi lasmi).

Mirno zapišem: zgodovinski dogodek pa predstavlja objava petnajstih pesmi Frana Zoréta. Ni to odkritje mladega talenta, to je praznično srečanje z zrelem umetnikom. Enega sezreli pot v Pont, drugega življenje na tuji lastni domačiji, saj trpljenj je mnogo. Naš pesnik trpi zaradi mladeniča, ki spi / tih in plah/, /čaka na vstajenje, /z roso je odet, postlan na mah/, misel — nič, samo še koprnjenje...“ zaradi domovine, pa tudi zaradi hlapcev, ki so na konjih, medtem ko knezi pešajo.

Od NEZNANEGA JUNAKA pa do PSALMA se odkriva njegova človeška in pesniška veličina. Tu je misel, tu je čustvo, pa tudi kultura uma in srca, ki jo človek odkriva le še med starejšimi ljudmi in to s čudno melanholijo v srcu. Od naravnost v slogu narodne PRI PREPROGARKI do povsem svobodnega verza v pesmi KOL, pesmi preprosto zapeta JAZ PA POJDEM NA TO GORO ali grenke od tragičnosti, kakršno le malokdaj srečamo v naši povojni liriki (IN SPET JE POMLAD), pa do satirične note (REPREZENTIRAMO), od motivov iz zadnjih let (TRI IZ ISTEGA CIKLA), pa do izvenčasovnih pesmi (JAZ, ANGEL), od pripovednih, včasih baladno pobarvanih (POŠTA VESTIBIL), pa do globoko religioznih (NAZARENEC, PSALM itd.). Zorétova pesem se vije sem ter tja med oboki različnih vrednot, skoraj vedno osebna, najsi je vsakodnevno krepka (JAZ PA POJDEM NA TO GORO) ali skoraj grozljivo na meji med tem in onim svetom. Mnogo verzov nam res zapoje že oddaljeno, klic iz davnine, toda srce začuti, da je prišel iz srca, katerega lepota ne pozna ne dob ne krajev. Tudi če nam ne bi zapel ljubezni do svojega rodu („Bog moj, kaj nam vse zemlja spi, hčere in sinovi, trpek rod...“) in četudi ne bi izdal svojega strahu za bodočnost domovine („In tako zdaj postaram se, / nosim pas in raševino, / ždim v pepelu, staram se, / trepetam za domovino...“), — sladkogrenka dediščina vseh naših velikih mož od Trubarja naprej — bi takoj vedeli, kakšen človek nam je ponudil na dlani svoje srce.

telju Benjaminu Brittenu, čigar najnovejšo opero „Sen kresne noči“, ki jo bomo letos videli tudi v Buenos Airesu v Teatro Colón, je izvajala opera v Hamburgu. Britten je drugi Anglež, ki je prejel to nemško nagrado. Leta 1954 so jo podelili pesniku in dramatik T. S. Eliotu.

— Univerza v Münstru je zgradila posebno vseučiliško naselje za slušatelje univerze. Mestna občina je podarila fonde za zgraditev posebnega doma za katoliške akademike iz drugih držav. Novi dom so že zgradili; blagoslovit in odpret ga je prišel proprefekt kongregacije za širjenje vere, kardinal Agagianian. V domu je prostora za 75 akademikov iz afriških in azijskih dežel, vendar bo hkrati v njem bivalo 75 nemških akademikov. — Tudi univerza v Mainzu je zgradila posebne domove za katoliške akademike, ki nosijo imena po znanih možeh katoliškega sveta (eno poslopje se imenuje po kardinalu Newmanu). Sredi naselja domov je tudi cerkev posvečena sv. Albertu, po filozofu srednjega veka Albertu Velikem. Pri cerkvi je bila ustanovljena posebna fara za akademike. Je to prva župnija za akademike v Nemčiji in verjetno na svetu sploh.

— Na Glasbenem tednu v Kaselu so 5. oktobra prvič izvajali nov oratorij nemškega komponista Güntherja Bialasa „V začetku...“ Bialas je profesor na glasbeni akademiji v Münchenu. Besedilo za oratorij mu je po sv. pismu Stare zaveze priredil znani filozof Martin Buber. Oratorij sta izvajala orkester in zbor „Vocal ensemble“ iz Hilversuma na Nizozemskem. Oratorij zajema sedem dni stvarjenja; med posameznimi dnevi so orgelski vložki, nazvani „Meditacije“. Na istem koncertu so izvajali tudi oratorij „Triptih“ komponista Güntherja Raphaela, ki je umrl 1960. Besedilo je vzeto iz apokrifnega evangelija sv. Tomaža.

— Dostojevski je zašel tudi v balet. Tatjana Gsovskij je napisala balet na motiv Razkolnikova iz Dostojevškevega romana Zločin in kazen. Balet je nazvala „Die Tat - Dejanje“. Elektronsko glasbo je napisal Hermann Heiss. Nemški baletni plesalec Harold Kreutzberg je plesal vlogo policijskega komisarja, uspeh pa je baletu omogočil s svojo izredno kreacijo Razkolnikova Gert Reinholm.

— Ob koncu decembra 1961 je v Mannheimu dirigiral Paul Hindemith prvo izvedbo svojega novega baleta „Herodiada“.

— Gledališča v Berlinu so se dogovorila, da so septembra lani priredila festival angleškega gledališča. Deset igralskih skupin je

uprizorilo na festivalu glavna dela angleške dramatike od Shakespeara do Becketta. Iz Londona je prišla skupina mladih igralcev "National Youth Theatre" (Gledališče mladih), ki je uprizorila Shakespearovega Julija Cezarja v sodobnih oblekah, medtem ko je bila teža režije na konfliktu med oblastjo in svobodo.

— Glavno mesto Zapadne Nemčije Bonn je ustanovilo veliko glasbeno nagrado, ki nosi ime po Beethovnu. Nagrado je lani prejel nemški komponist Heimo Erbse za skladbo "Tlakovanje", ki je pisana za veliki orkester. Podelili bodo nagrado, ki znaša 5.000 DM (nad 1.000 dolarjev), vsaki dve leti. Žirija je prejela v presojo čez 107 skladb iz ZDA, Belgije, Anglije, Nizozemske, Avstrije in Švice.

Cena srečke Umetnostne loterije SKA je izredno nizka, vendar prejmeš z njo umetnino, delo slovenskega mojstra, ki je velike vrednosti. Ali jo že imaš? Kupi jo čimprej!

Sodobni slovenski domovi morajo dihati slovenskega duha — in prisotnost tega duha naj izpričuje slovenska umetnina, slika — kip, delo slovenskega umetnika. Dobil jo boš, če kupiš srečko Umetnostne loterije SKA.

— Stoletnice Maurice Blondelovega rojstva (21. november 1861) se je na seji, 19. febr. 1962 spomnila pariška Académie des Sciences morales et politiques. O Blondelovi filozofiji je poročal p. Henri Bouillard S.J., znan posebno po svoji fundamentalni knjigi o Karlu Barthu, ki je pred kratkim izdal tudi studijo "Blondel et christianisme". V središču Blondelovega dela stavi p. Bouillard njegovo prvo knjigo "L'Action, essai d'une critique de la vie, de une science de la pratique". To filozofsko veledelo je teza, ki jo je Blondel branil na Sorboni 7. julija 1893. Po mnenju Bouillardovem je na tej prvi in poglavni etapi svoje misli Blondel predložil "fenomenologijo biti". Ta "logika dejanja" je opis realne logike, ki vlada človeški usodi. Privredla je filozofa do apologije krščanstva, ki se zelo razločuje od Pascalove, ko kaže istovetnost notranje logike krščanstva in notranje logike človeškega dejanja. Pozneje je Blondelova misel iz fenomenologije prešla v metafiziko. To etapo tvori velika trilogija La pensée, L'Être et les êtres, L'Action, ki je izhajala od 1934 do 1937. Toda dramo vesoljstva je Blondel zasnoval izhajaje iz drame človeške usode v prvih zasnutkih svoje filozofije in ta "eksistencialna fenomenologija" začetkov je ostala duša in vodilna ideja vsega Blondelovega filozofskega opusa.

Lepa je mladost, a lepa mora biti tudi starost, kadar more človek napisati verze, v katerih ni ne besede "mir", ne "večnost" in vendar skoraj do negibnosti stisnejo srce: "Mesečina, mesečina/ bele oči/ — kako daleč so bolečine tistih noči. / Zdaj svetle reke deró/ od iztoka na zapad/ ozvezdja se tiho tro/ in rušijo v prepad. / Ni sence v vsemiru,/ sledov trpečih rok,/ vklejen v svojem tiru,/ odmika in bliža se Bog."

— — — — —
„In videl sem hlapce na konjih, knezi pa so pešali..."

Da! Toda „sinovi rodovitnega drevesa“ so drugi. Sin rodovitnega drevesa je drugačen. „Žalili so ga hudo, / streljali nanj in preganjali z lokom. / Vendar — nepomičen je lok njegov, / negibni lakti rok njegovih...“ Zato pa tudi: „Vzpenjajo se mladike njegove, / cvet njegov gleda čez zidovje“

Z. S.

RAZSTAVA SLOVENSKEGA TISKA V TORONTU

V soboto popoldne in v nedeljo 25. februarja je bila v slovenski dvorani na Manning Ave. 609 v Torontu razstava slovenskega tiska. Pripravilo jo je S.K.P. društvo „Baraga“. Razstavljenih je bilo 140 različnih slovenskih knjig, 12 revij in 12 časopisov. Bil je to skoraj izključno slovenski emigrantski tisk (le nekaj knjig na razstavi je izšlo v Sloveniji), ki je sad slovenskega dela po Evropi, v obeh Amerikah in v Avstraliji.

Razstavo so poživilo številni kipi umetnika Goršeta.

Niso bile razstavljene kajpada vse knjige, ki so izšle izven meja domovine po drugi svetovni vojni. Kljub temu je množica publikacij, ki jih je bilo mogoče videti v teh dveh dneh napravila na obiskovalce močan vtis. Tudi ljudje, ki skušajo stalno zasledovati slovenski tisk izven domovine, so bili presenečeni, ko jim je razstava nazorno pokazala uspehe slovenskega kulturnega dela na tem področju.

Na razstavi je bilo zastopanih 21 založb s treh kontinentov. Razstavljene so bile tudi knjige založbe Slovenske kulturne akcije.

Prvi so si ogledali razstavo otroci slovenske šole pod vodstvom sester in učiteljic. Nato so začeli po malem prihajati obiskovalci. SKP. društvo „Baraga“ je za soboto zvečer pripravilo kulturni večer. Na nesrečo je snežni vihar, ki je prenehal šele v soboto dopoldne, marsikomu preprečil udeležbo na tem večeru. Prišlo je le nekaj nad 50 ljudi in spred se je začel v skrajšani obliki kasneje, kot je bilo napovedano. Z uvodnimi mislimi ga je začel predsednik društva Peter Markeš. Dr. Srečko Pregelj je recitiral „Pesem slovenski besedi“ (L. Novak), Hinko Erculj „Domotožje (Slavko Srebrnič)“. Kulturnega večera se zaradi slabega vremena ni mogel udeležiti pisatelj Karel Mauser, ki pa je svoj govor poslal in je bil na večeru prebran. Kakor je rekel župnik Prebil v nedeljo: „Tisti, ki niso prišli na ta večer, so izgubili priliko, da se udeležijo res kvalitetne prireditve.“

Obisk razstave je zelo narastel v nedeljo po dopoldanskih mašah. Ostala je na prošnjo obiskovalcev odprta še do sedmih zvečer.

Razstava se je zaključila z žrebanjem dobitkov, ki so jih darovali razstavljajoče založbe, revije in časopisi. Bilo je okrog 50 dobitkov: knjig, vezanih letnikov revij in časopisov ter ena ali dvoletna naročnina na časopise.

Knjige so seveda tudi prodajali in naročali. Pravtako so obiskovalci naročali časopise. Okoli 400 knjig različnih založb je bilo prodanih, naročenih ali darovanih za kakih 600 dolarjev. Tako so šle slovenske knjige med ljudi, kar je v korist bralcem pa tudi založnikom.

S.K.P. društvu „Baraga“, zlasti predsedniku Petru Markešu je treba čestitati. Pohvale vredno je bilo sodelovanje založb. Ne smemo pa pozabiti tudi prispevka k uspehu, ki ga je doprinesla Slovenska pisarna v Torontu, kjer se stalno dobijo slovenske knjige. Za prigrizek obiskovalcem je skrebl, kot že tolikokrat, gospod Ivan Peterlin.

O razstavi bo treba še pisati, a za zdaj bi rad omenil, da je bila želja mnogih obiskovalcev videti tako stvar vsako leto.

—n.

Toronto, marca 1962.

doma in po svetu

— Prvi učenci in sodelavci W. Schmidta S.V.D., slovitega prvaka kulturne historične šole v etnologiji, doživljajo sedemdesetletnice. Lani jo je praznoval prof. dr. Gusinde, letos jo obhaja prof. Pavel Šebesta. Po rodu iz Gornje Šlezije in v mladosti je zbiral moravske ljudske pesmi... V Mödlingu pri Dunaju je 1911 postal duhovnik misijonske družbe Verbi Divini. Tako je ostal v nemškem kulturnem krogu. V etnologiji velja za prvega strokovnjaka v raziskavanju pigmejcev. Njegova dela, posebno prikaz pigmejskega rodu Bombuti (severozapadno od Viktorijinega jezera) so upoštevana od etnologov vsega sveta. Napisal je tudi več poljudnih poučnih opusov svojih raziskavanj v kramlajočem slogu. Važna spoznanja o mitih in religiji pigmejcev, ki žive zelo staro, sicer zamrzlo stopnjo kulture, je mogel dobiti le s potrpežljivim in vztrajnim življenjem v duševnost teh prvotnikov, ki so mu le kot prijatelju zaupali svoje religiozne skrivnosti. Samoumevno je, da so Šebestove ugotovitve velikega pomena za razvojno zgodovino verstva. Pred kratkim je za berlinsko založbo "Morus Verlag" napisal knjigo o izvoru religije (Ursprung der Religion). Prof. Šebesta je v tridesetih letih predaval tudi v Ljubljani, kjer je bil gost prof. Lamberta Ehrlicha. Imetnik ljubljanske stolice za primerjalno veroslovje je v začetku svoje akademske kariere bil v živahni zvezi z dunajsko kulturno-historično šolo in je o njenih metodah pisal v našem "Etnologu". Žal je pozneje v njegovem delu znanstveni interes stopil v ozadje in tako Slovenci nismo dobili tako potrebnega dela o zgodovini religij.

— Znani münchenski filozof Alois Wenzl je 25. januarja postal 75-letnik. Učenec in naslednik naravoslovnega filozofa Ericha Becherja, je eden najbolj vidnih zastopnikov t. i. induktivne metafizike. Ta izhaja iz naravoslovja, toda se ne ustavlja pri ugotavljanju delnih dejanstev, temveč skuša prodreti do celotnega pregleda bitja. Wenzl se je bavil posebno s filozofskim pomenom Einsteinove relativnosti teorije, s teorijo razmerja duša—telo, z znanstveno utemeljitvijo svobodne zavesti. Nacionalni socializem ga je pregnal z univerze, toda po letu 1945 je spet prevzel

profesuro in postal kmalu nato rektor univerze svojega rojstnega mesta Münchena. Njegovo prizadevanje zidati znanstvene mostove med krščanskim svetovnim nazorom in modernim naravoslovjem privablja k njegovi katedri mnogo učencev.

— Stvarna kritika marksizma, ki jo opravljajo katoliški filozofi in sociologi, vznemirja vzhodno-nemško kom. partijo. V zadnjem času so izšle kar štiri "znanstvene" publikacije zoper "reakcionarni tomizem". Še najbolj blizu znanosti je med njimi knjiga nekoga Reinholda Millerja "Persönlichkeit und Gemeinschaft", ki hoče razkrinkati "reakcionarno socialno funkcijo personalizma neotomistične etike". V tem gleda centralni problem sedanjega "ideološkega boja" v Nemčiji. Poceni propagandna brošura je spis Harryja Maierja in Petra Stiera "Faschismus und politischer Klerikalismus", ki o njegovih težah piše celo "Neues Deutschland", glasilo KP., da so "delno osporljive". O ostalem blagu pa ni vredno izgubljati besede.

— Umetnostni zgodovinar H. Lützel je 27. januarja doživel svoj 60. rojstni dan. Je sin porenskega rokodelskega umetnika. Kot učenec genialnih učiteljev Maxa Schellerja, Paula Clemena, Wilhelma Worringerja in Paula Hankammerja je že l. 1924 kot 22-leten dosegel doktorat s tezo "Forme umetnostnega spoznanja". L. 1931 je dobil profesuro estetične; tedaj je delal predvsem za teorijo poezije. Kot vzornega katoličana ga je hitlerizem izrinil z univerze in mu prepovedal pisanje in predavanja. Po vojni je bil imenovan za direktorja umetnostno zgodovinskega instituta bonnske univerze. Umetnost mu ni bila nikdar nekaj izoliranega, vedno jo je tolmačil v celotnem obsegu življenja, ji opisoval okolje, njeno sociološko in zlasti religiozno funkcijo. Glavna dela: "Führer zur Kunst", "Kunst der Völker", "Weltgeschichte der Kunst". Z njimi je posredoval med umetnostjo in nemškimi katoličani, ki so dolgo nezaupljivo opazovali življenje umetnosti.

Tiska se:
Stanko Majcen
POVESTICE

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

IV. UMETNOSTNA LOTERIJA

si je nadela geslo:

V VSAK SLOVENSKI DOM — SLOVENSKO UMETNINO

Izrebanih bo nad dvajset umetnin, ki so jih darovali ali so delo naslednjih slovenskih umetnikov: Ahčin France, Bukovec Ivan, Černigoj Avgust, Gorše France, Ivanc Aleksa, Kralj France, Kramolec Ted, Papež France, Remec Bara, Savinšek Marjanca, Tone Kralj, Volovšek Milan.

Umetnina je danes zaklad, ki mu cena stalno raste. Na mednarodnih dražbah dosegajo dela umetnikov starejših šol, pa tudi modernih smeri izredno visoke cene. — Vsakdo ima rad prijeten dom, dodaj tudi umetnino, ki bo pravi biser vsega doma. — S srečko Umetnostne loterije si ga moreš za majhno ceno oskrbeti.

ŽREBANJE BO DNE 17. AVGUSTA 1962

Srečke se dobe pri poverjenikih Slovenske kulturne akcije in pri upravi SKA, Alvarado 350, Ramos Mejía, Prov. Buenos Aires, Argentina

DARUJTE ZA SKLAD GLASA!

„GLAS“ ureja Ruda Jurčec. Izdaja: Slov. kult. akcija, Alvarado 350, R. Mejía, Prov. Buenos Aires, Nakazila na ime: Rodolfo Drnovšek. Tiska tiskarna „Baraga“, Pedernera 3253. Buenos Aires.